

Obsah

PŘEDMLUVA	11
ÚVOD (Vladimír Spáčil)	17
I. MĚSTSKÉ KNIHY PŘED PŘÍCHODEM VÁCLAVA Z JIHLAVY	19
1. Nejstarší městská kniha sign. 166	19
2. Městské knihy Václavem z Jihlavy zmiňované	20
II. MĚSTSKÉ KNIHY VÁCLAVEM Z JIHLAVY ROKU 1424 ZALOŽENÉ	20
1. Kniha sign. 164	20
2. Kniha sign. 677	21
III. MĚSTSKÁ KNIHA VÁCLAVEM Z JIHLAVY ZALOŽENÁ ROKU 1430	22
1. Popis knihy	22
1.0. Pergamen, rozměry, foliace	22
1.1. Šířka sloupců a řádek, linování	23
1.2. Skladba složek	23
1.3. Reklamanty	24
1.4. Převazba	25
1.5. Výzdoba – přísaha městské rady	26
1.6. Názory na autorství iluminací	28
1.7. Výzdoba – panovníci	30
1.8. Iniciály	31
1.9. Značka „T“ („τ“)	32
2. Písaři městské knihy	32
2.0. Václav z Jihlavy (1423–1442)	32
2.1. Jan Sternberger z Opavy (1442–1445)	36
2.2. Augustin Schönfeld (1446–1456)	37
2.3. Jan z Černotína (1457–1479)	37
2.4. Pavel Rothensel (1481–1502)	38
2.5. Wolfgang Endlich (1522–1535)	39
3. Obsah knihy	39
3.0. Porovnání rejstříků	39
3.1. Jazyk zápisů	40
3.2. Vztah k městským listinám a městským knihám (sign. 166 a 164)	42
3.3. Vliv městské rady na vklad zápisů	43
3.4. Pořizování zápisů z konceptů	44

4. Obsah jednotlivých oddílů („knih“) a distinkcí.	45
5. Uložení knihy	50
6. Dosavadní studium knihy	51
7. Zhodnocení knihy	53
8. Ediční zásady	55
9. Edice a literatura	57
10. Použité zkratky	59
11. Přílohy	60
Příloha 1: Přehled zápisů podle pořadí v knize.	60
Příloha 2: Chronologické pořadí zápisů v knize	79
Příloha 3: Chronologické pořadí zápisů podle knih a distinkcí	98
Resümee	117

JAZYKOVÝ ROZBOR NĚMECKÝCH TEXTŮ (Libuše Spáčilová) 121

1. Charakteristika období rané nové horní němčiny	123
2. Grafematika v městské knize	124
2.1. Distribuce < <i>i-j-y</i> >, < <i>u-v-w</i> >	124
2.2. Označení délky vokálů	126
2.3. Způsob označení přehlásky	127
2.4. Varianty v grafice diftongů	128
2.5. Zdvojování a hromadění grafémů	129
2.6. Grafické rozlišení středohornoněmeckého <i>s</i> , <i>ʒ</i>	132
2.7. Psaní velkých písmen	133
2.8. Interpunkce.	134
3. Charakteristika hláskosloví v městské knize	135
3.1. Vokalismus	135
3.1.1. Obecná charakteristika vokalismu v raně novohornoněmeckém období	135
3.1.2. Diftongizace	136
3.1.3. Monoftongizace	138
3.1.4. Labializace a delabializace	141
3.1.5. Synkopa a apokopa	142
3.1.6. Dialektální rysy ve vokalismu jednotlivých písařů	143
3.1.6.1. Bavorské prvky	143
3.1.6.2. Východostředoněmecké prvky	146
3.1.6.3. Změny ve vokalismu společné více nářečním oblastem	155
3.2. Konsonantismus	156
3.2.1. Vývoj středohornoněmeckého <i>s</i> v iniciálním postavení před <i>l</i> , <i>m</i> , <i>n</i> , <i>w</i>	156
3.2.2. Vývoj afrikáty <i>pf</i>	157
3.2.3. Dentální epithese	158
3.2.4. Vývoj středohornoněmeckého <i>t</i> před <i>w</i>	158
3.2.5. Asimilace konsonantů	159
3.2.6. Disimilace konsonantů	160
3.2.7. Vypouštění konsonantů <i>b</i> , <i>w</i> , <i>j</i>	161
3.2.8. Kontrakce	161
3.2.9. Neutralizace znělosti na konci slova	162
3.2.10. Vývoj středohornoněmeckého <i>t</i> > <i>d</i> , <i>k</i> > <i>g</i>	163

3.2.11. Další změny v konsonantismu	165
3.2.12. Dialektální rysy v konsonantismu	165
3.2.12.1. Bavorské prvky	165
3.2.12.2. Středoněmecké, příp. východostředoněmecké prvky	168
3.2.12.3. Rysy společné více dialektálním oblastem	169
4. Nářeční rysy v rovině morfologické.	169
4.1. Rysy bavorské.	169
4.2. Rysy (východo)středoněmecké.	171
4.3. Rysy společné hornoněmeckým dialektům	172
5. Dialektální rysy v rovině syntaktické a lexikální	173
6. Srovnání dvou variant jednoho textu psaných různými písaři	174
6.1. Grafematika zápisů	175
6.2. Vokalismus zápisů	176
6.3. Konsonantismus zápisů	176
6.4. Další regionální jevy v zápisech	177
7. Srovnání dvou opisů jednoho testamentu pořízených údajně týmž písařem.	177
7.1. Grafematika zápisů	179
7.2. Srovnání vokalismus a konsonantismu v obou zápisech	179
8. Závěr.	181
8.1. Rysy němčiny olomoucké městské kanceláře na základě rozboru textů městské knihy	181
8.2. Charakteristické rysy němčiny jednotlivých písařů v textech městské knihy	182
9. Použité zkratky	183
10. Literatura	183
Restümee	185
EDICE	191
REJSTRÍKY	515
Rejstřík jmenný	517
Rejstřík věcný	573

Inhalt

VORWORT	15
EINFÜHRUNG (Vladimír Spáčil)	17
I. STADTBÜCHER VOR DER ANKUNFT WENZELS VON IGLAU	19
1. Das älteste Stadtbuch mit der Signatur 166	19
2. Die von Wenzel von Iglau erwähnten Stadtbücher	20
II. DIE VON WENZEL VON IGLAU IM JAHRE 1424 ANGELEGTEN STADTBÜCHER	20
1. Das Stadtbuch mit der Signatur 164	20
2. Das Stadtbuch mit der Signatur 677	21
III. DAS IM JAHRE 1430 VON WENZEL VON IGLAU ANGELEGTE STADTBUCH	22
1. Beschreibung des Stadtbuchs	22
1.0. Pergament, Größe, Follierung	22
1.1. Breite der Spalten und Zeilen, Liniiierung	23
1.2. Lagenfolge	23
1.3. Reklamanten	24
1.4. Verband	25
1.5. Verzierung – Eid des Stadtrats	26
1.6. Ansichten über die Urheberschaft der Illuminationen	28
1.7. Verzierung – die Herrscher	30
1.8. Initialen	31
1.9. Zeichen „T“ („τ“)	32
2. Schreiber des Stadtbuchs	32
2.0. Wenzel von Iglau (1423-1442)	32
2.1. Johann Sternberger von Troppau (1442-1445)	36
2.2. Augustin Schönfeld (1446-1457)	37
2.3. Johann von Černotín (1457-1479)	37
2.4. Paul Rothensel (1457-1502)	38
2.5. Wolfgang Endlich (1522-1535)	39
3. Inhalt des Stadtbuchs	39
3.0. Vergleich der Register	39
3.1. Sprache der Eintragungen	40
3.2. Beziehung zu den städtischen Urkunden und Stadtbüchern (Signaturen 166 und 164)	42

3.3. Einfluß des Stadtrats auf die Aufnahme der Eintragungen	43
3.4. Abfassung der Eintragungen aufgrund der Konzepte	44
4. Inhalt einzelner Teile („Bücher“) und Distinktionen	45
5. Aufbewahrung des Stadtbuchs	50
6. Die bisherigen Analysen des Stadtbuchs	51
7. Bewertung des Stadtbuchs	53
8. Editionsregeln	55
9. Editionen von Quellen und Literatur	57
10. Abkürzungsverzeichnis	59
11. Beilagen	60
1. Übersicht der Eintragungen nach der Reihenfolge im Stadtbuch	60
2. Chronologische Reihenfolge der Eintragungen im Stadtbuch	79
3. Chronologische Reihenfolge der Eintragungen nach den Teilen („Büchern“) und Distinktionen	98
Resümee	117
SPRACHANALYSE DER DEUTSCHEN TEXTE (Libuše Spáčilová)	121
1. Charakteristik der frühneuhochdeutschen Entwicklungsetappe	123
2. Graphematik im Stadtbuch	124
2.1. Distribution von < <i>i-f-j-γ</i> > und < <i>u-v-w</i> >	124
2.2. Bezeichnung vokalischer Länge	126
2.3. Umlautbezeichnung	127
2.4. Varianten der Diphthonge	128
2.5. Verdoppelung und Häufung von Graphemen	129
2.6. Graphische Unterscheidung von <i>s</i> und <i>ʒ</i>	132
2.7. Großschreibung	133
2.8. Interpunktion	134
3. Charakteristik der Lautung im Stadtbuch	135
3.1. Vokalismus	135
3.1.1. Allgemeine Charakteristik des Vokalismus im Frühneuhochdeutschen	135
3.1.2. Diphthongierung	136
3.1.3. Monophthongierung	138
3.1.4. Rundung und Endrundung	141
3.1.5. Synkopa und Apokopa	142
3.1.6. Dialektale Merkmale im Vokalismus einzelner Schreiber	143
3.1.6.1. Bairische Merkmale	143
3.1.6.2. Ostmitteldeutsche Merkmale	146
3.1.6.3. Veränderungen im Vokalismus, die mehreren Sprachgebieten gemeinsam sind	155
3.2. Konsonantismus	156
3.2.1. Entwicklung des mhd. <i>s</i> in Initialstellung vor <i>l, m, n, w</i>	156
3.2.2. Entwicklung der Affrikate <i>pf</i>	157
3.2.3. Dentale Epithese	158
3.2.4. Entwicklung des mhd. <i>t</i> vor <i>w</i>	158
3.2.5. Assimilation	159
3.2.6. Dissimilation	160

3.2.7.	Schwund von Konsonanten <i>b, w</i> und <i>j</i>	161
3.2.8.	Kontraktion	161
3.2.9.	Auslautverhärtung	162
3.2.10.	Entwicklung des mhd. <i>t > d</i> und <i>k > g</i>	163
3.2.11.	Weitere Lautprozesse im Konsonantismus	165
3.2.12.	Dialektale Merkmale im Konsonantismus	165
3.2.12.1.	Bairische Merkmale	165
3.2.12.2.	Mitteldeutsche bzw. ostmitteldeutsche Merkmale	168
3.2.12.3.	In mehreren Sprachgebieten auftretende Merkmale	169
4.	Dialektale Merkmale in der Morphologie	169
4.1.	Bairische Merkmale	169
4.2.	(Ost-)Mitteldeutsche Merkmale	171
4.3.	In mehreren Sprachgebieten auftretende Merkmale	172
5.	Dialektale Merkmale in der Syntax und Lexik	173
6.	Vergleich zweier Varianten eines Textes, die von unterschiedlichen Schreibern eingetragen wurden	174
6.1.	Graphematik der Eintragungen	175
6.2.	Vokalismus der Eintragungen	176
6.3.	Konsonantismus der Eintragungen	176
6.4.	Weitere regionale Merkmale in den Eintragungen	177
7.	Vergleich zweier Abschriften eines Testaments, die angeblich von demselben Schreiber gestaltet wurden	177
7.1.	Graphematik der Eintragungen	179
7.2.	Vergleich des Vokalismus und des Konsonantismus in beiden Eintragungen	179
8.	Beschluß	181
8.1.	Aus der Sprachanalyse des Stadtbuchs resultierende Merkmale des Frühneuhochdeutschen in der Olmützer Stadtkanzlei	181
8.2.	Aus der Sprachanalyse des Stadtbuchs resultierende charakteristische Merkmale der deutschen Sprache einzelner Schreiber	182
9.	Abkürzungsverzeichnis	183
10.	Literatur	183
	Resümee	185
	EDITION	191
	REGISTER	515
	Namenregister	517
	Sachregister	573